SVERIGES RIKSDAG

Finansutskottets yttrande 2026/27:FiU1y

Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet beslutade torsdagen den 8 oktober 2026 att ge övriga utskott tillfälle att senast tisdagen den 24 november yttra sig över iakttagelserna i en promemoria om tillämpningen av subsidiaritetsprincipen som tagits fram inom konstitutionsutskottet.

Finansutskottet tar upp frågan om hur riksdagens och utskottens subsidiaritetprövning skulle kunna effektiviseras.

Utskottets överväganden

Finansutskottets subsidiaritetsprövningar under 2025

Av konstitutionsutskottets underlag framgår att finansutskottet under 2025 subsidiaritetsprövade tio utkast till lagstiftningsakter. Finansutskottet lämnade ett utlåtande med förslag till motiverat yttrande. Utlåtandet gällde kommissionens förslag till rådets beslut om systemet för Europeiska unionens egna medel och om upphävande av beslut (EU, Euratom) 2020/2053 (COM(2025) 574, utl. 2025/26:FiU16). Utskottet ansåg att förslaget var alltför långtgående för att nå målet med förslaget och inte kunde anses vara förenligt med subsidiaritetsprincipen. Utskottet föreslog därför att riksdagen skulle lämna ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2025/26:19).

Erfarenheter sedan 2009

Lissabonfördraget trädde i kraft den 1 december 2009. Sedan dess har riksdagen enligt riksdagsordningen i uppgift att pröva om ett utkast till en av unionens lagstiftningsakter strider mot subsidiaritetsprincipen. Utskotten har en central roll i subsidiaritetsprövningen.

Fram till utgången av 2025 hade riksdagen subsidiaritetsprövat totalt 1 431 utkast till lagstiftningsakter och lämnat 109 motiverade yttranden.

Finansutskottet hade prövat 213 utkast, vilket motsvarade knappt 15 procent av de 1 431 utkasten. Riksdagen hade lämnat 21 motiverade yttranden på förslag av finansutskottet.

Av underlaget från konstitutionsutskottet framgår att de flesta andra parlament gör någon form av urval av vilka förslag som ska subsidiaritetsprövas. Det framgår också att endast ett begränsat antal nationella parlament har lämnat motiverade yttranden under senare år.

Konstitutionsutskottet ger årligen utskotten tillfälle att yttra sig över iakttagelserna i en promemoria om tillämpningen av subsidiaritetsprincipen som tagits fram inom konstitutionsutskottet. Årets uppföljning är den sjuttonde i ordningen.

Miljö- och jordbruksutskottet har påpekat betydelsen av att riksdagens resurser används effektivt och ändamålsenligt. Enligt miljö- och jordbruksutskottet finns det anledning att fundera på huruvida riksdagen bör överväga att införa en ordning där det görs någon form av urval av vilka förslag som prövas. Det skulle innebära att resurser koncentreras till de ärenden där det enligt utskottens bedömning finns ett genuint behov av en subsidiaritetsprövning (yttr. 2024/25:MJU3y, upprepat i miljö- och jordbruksutskottets protokollsutdrag 2025/26:4 i bet. 2025/26:KU5 s. 104).

Konstitutionsutskottet har anfört att det har ansetts finnas ett värde i en systematisk ansats där samtliga utkast kontrolleras (bet. 2025/26:KU5 s. 80).

Utskottets ställningstagande

Finansutskottet granskar i genomsnitt ett dussintal utkast till lagstiftningsakter per riksmöte. Över 90 procent av de utkast som granskas leder inte till något motiverat yttrande. Det kan konstateras att de flesta andra parlament gör någon form av urval av vilka förslag som ska subsidiaritetsprövas.

Utskottet vill framhålla att det vore värdefullt om konstitutionsutskottet övervägde hur riksdagens och utskottens prövning skulle kunna effektiviseras. I sådana överväganden torde det vara relevant att studera hur andra nationella parlament har löst uppgiften.

En möjlig ordning skulle kunna vara att utskotten inte längre åläggs att fatta explicita beslut om varje ärende för subsidiaritetsprövning som hänvisas till dem. Riksdagens EU-samordning skulle kunna överlämna utkasten till lagstiftningsakter till utskotten utan någon formlig hänvisning från kammaren, i likhet med vad som gäller för många andra EU-dokument. Det berörda utskottet skulle sedan få själv avgöra om det ville inleda någon subsidiaritetsprövning. Om inte minst fem ledamöter i utskottet ville att utskottet skulle göra en närmare prövning skulle utkastet anmälas i utskottet utan att någon ytterligare åtgärd vidtogs. Utskottet skulle inte behöva meddela kammaren att någon åtgärd inte hade vidtagits.

I de fall där minst fem ledamöter ansåg att utkastet stred mot subsidiaritetsprincipen skulle utskottet, i likhet med gällande ordning, avge ett utlåtande till kammaren med ett förslag till motiverat yttrande.

Konstitutionsutskottet ska följa tillämpningen av subsidiaritetsprincipen i riksdagen och en gång om året meddela kammaren sina iakttagelser (7 kap. 8 § riksdagsordningen, RO). Finansutskottet har tidigare framhållit att det kan finnas skäl att utvärdera hur ofta resultatet av konstitutionsutskottets uppföljning behöver meddelas kammaren (t.ex. yttr. 2015/16:FiU1y s. 5). Årets uppföljning är den sjuttonde i ordningen. Det bör övervägas om omfattningen och frekvensen av uppföljningen kan begränsas. Det kan också övervägas om det behöver anges i riksdagsordningen att uppföljningen ska göras årligen och meddelas till kammaren. Finansutskottet ska enligt 7 kap. 9 § RO följa upp och utvärdera Riksbankens verksamhet. Den regleringen är fullt tillräcklig för finansutskottets uppföljning och utvärdering av Riksbanken och utesluter inte att uppföljningen tas upp i ett betänkande, senast i betänkande 2025/26:FiU24. En reglering av liknande slag torde vara tillräcklig för konstitutionsutskottets uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen.

Det är naturligtvis konstitutionsutskottet som avgör i vilken form de frågor som belyses ovan bör hanteras, t.ex. genom att en utredning ges i uppdrag att belysa frågorna och komma med eventuella förslag till författningsändringar.

Stockholm den 10 november 2026

På finansutskottets vägnar

Mikael Damberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Mikael Damberg (S), Edward Riedl (M), Eva Lindh (S), Henrik Vinge (SD), Joakim Sandell (S), Ida Drougge (M), David Perez (SD), Martin Ådahl (C), Linda Frohm (M), Janine Alm Ericson (MP), Hans Eklind (KD), Mattias Eriksson Falk (SD), Ingrid Andreae (S), Pär Gustafsson (L), Sarkis Khatchadourian (S), Daniel Bernmar (V) och Linnéa Wickman (S).

Tryck: Elanders Sverige AB, Vällingby 2026